

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
РІВНЕНСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ ГУМАНІТАРНИЙ УНІВЕРСИТЕТ

Актуальні проблеми вітчизняної та всесвітньої історії

**Збірник наукових праць
Рівненського державного гуманітарного університету**

Випуск 29

Рівне – 2017

УДК 94(477) + 94 (100)

А 43

ББК 63.3 (4Укр)

Актуальні проблеми вітчизняної та всесвітньої історії: Збірник наукових праць Рівненського державного гуманітарного ун-ту. – Вип. 29. – Рівне : РДГУ, 2017. – 305 с.

РЕДАКЦІЙНА КОЛЕГІЯ

Головний редактор:

Постоловський Руслан – кандидат історичних наук, професор, член-кореспондент Міжнародної слов'янської академії наук (м.Рівне)

Заступник головного редактора:

Шелюк Людмила – кандидат історичних наук, професор (м.Рівне)

Відповідальний редактор:

Шеретюк Валерій – кандидат історичних наук, доцент (м.Рівне)

Редакційна рада:

Давидюк Руслана – доктор історичних наук, професор (м.Рівне)

Жарна Криштоф – доктор хабілітований в галузі історії, професор (м.Жешув, Республіка Польща)

Киридон Алла – доктор історичних наук, професор (м.Київ)

Троян Сергій – доктор історичних наук, професор (м.Київ)

Фісанов Володимир – доктор історичних наук, професор (м.Чернівці)

Шугаєва Людмила – доктор філософських наук, професор (м.Рівне)

Члени редколегії:

Галуха Любов – кандидат історичних наук, доцент (м.Рівне)

Жилюк Сергій – доктор історичних наук, професор (м.Остріг)

Майзнер Роберт – доктор хабілітований в галузі історії, професор (м.Ченстохова, Республіка Польща)

Соммер Ханна – доктор гуманітарних наук в галузі соціології, професор (м.Жешув, Республіка Польща)

Степанков Валерій – доктор історичних наук, професор (м.Кам'янець-Подільський)

Стоколос Надія – доктор історичних наук, професор (м.Рівне)

Чухліб Тарас – доктор історичних наук, провідний науковий співробітник (м.Київ)

Швецова-Водка Галина – доктор історичних наук, професор (м.Рівне)

Шеретюк Руслана – доктор історичних наук, професор (м.Рівне)

Друкується за рішенням Вченої Ради Рівненського державного гуманітарного університету, протокол № 10 від 30 листопада 2017 р.

ISSN 2519-1942

Згідно постанови президії ВАК України часопис «Актуальні проблеми вітчизняної та всесвітньої історії» визнано фаховим виданням у галузі історичних наук (постанова від 17 червня 2016 р.)

**Свідоцтво про державну реєстрацію:
Серія КВ № 15857-4329Р від 12 жовтня 2009 р.**

Адреса редакції: 33027, м. Рівне, вул. Пластова, 31,
історико-соціологічний факультет РДГУ,
isf_rdgu@ukr.net
<http://isf.rv.ua/>

© Рівненський державний гуманітарний університет, 2017

27. Roza Melzerowa // Chwila. – 1934. – 20 października. – S. 2–3.
28. Sikorska – Kowalska M. «O wyborcze prawa kobiet». Historia politycznej emancypacji. – [Електронний ресурс] – Режим доступу: <http://docplayer.pl/3966805>
29. Sprawozdanie Stenograficzne z 11 posiedzenia Sejmu RP, 29.05.1928. – S. 56–57.
30. Starzynski S. Konstytucja Państwa Polskiego / S. Starzynski – Lwów, 1921. – Т. II. – 317 s.
31. Żarnowska A. Obywatelki II Rzeczypospolitej // Równe prawa i nierówne szanse: kobiety w Polsce międzywojennej / A. Żarnowska, A. Szwarc. – Warszawa: wydawnictwo DiG, 2000. – S. 287–297.

УДК 94(477+438)

Марина Шульган

УКРАЇНСЬКО-ПОЛЬСЬКИЙ КОНФЛІКТ 1943 РОКУ: ІСТОРІЯ ТА СУЧАСНІ ПОГЛЯДИ

У статті йдеться про причини, хід, наслідки і уроки українсько-польського конфлікту на Волині 1943-1944 рр. Здійснено аналіз цього конфлікту через призму сфери методології і теорії вивчення геноцидів.

Ключові слова: Друга світова війна, українсько-польський конфлікт, українці, поляки, геноцид, етнічна чистка.

The article deals with the causes, course, consequences and lessons of the Ukrainian-Polish conflict in Volyn in 1943-1944. The analysis of this conflict is carried out through the prism of the sphere of the methodology and the theory of the study of genocides.

Key words: World War II, Ukrainian-Polish conflict, ukrainians, poles, genocide, ethnic cleansing.

The author of this article pay attention to the Ukrainian-Polish relations during the Second World War, which became the culmination of the Ukrainian-Polish conflicts in the XX century. The causes, course and consequences of the Ukrainian-Polish conflict are also discussed. It is noted that some forces, both in Poland and in Ukraine, are trying to obtain questionable political dividends, resort to various speculations, distortions, falsifications of events and facts, and manipulate historical memory for the sake of short-term political benefits. The Ukrainian-Polish confrontation took on forms of ideologically painted and organized political struggle. Incidentally, in this case, it makes sense to speak specifically about the Ukrainian-Polish, and not the Polish-Ukrainian confrontation. It was initiated by the desire of Ukrainians to gain political rights in the territory where they were the majority. The refusal of the Polish rulers of the region to timely proceed to significant actions and caused the severity of the conflict. Although, the Ukrainian intelligentsia also used state traditions for the awakening of the national consciousness of the peasants, the main content of the socio-political life of Ukrainians was the building of a nation on an ethnic basis, the formation of it on the basis of Ukrainian ethnic lands. The conflict spread to vast territories and lasted actively until 1947, when the Polish and Soviet totalitarian communist regimes attempted to solve its inherent bolshevism by a radical method of intervention – that is, the mutual deportation of Poles and Ukrainians from their place of residence. And in July 2016, the Sejm of Poland supported the document, which described the bloody events in Volhynia and Galicia in 1943-1945 as the genocide of Polish citizens organized by Ukrainian nationalists. Volyn tragedy is one of the bloody episodes of the Ukrainian-Polish conflict during the Second World War in Volyn.

В статті йде про причини, хід, наслідки і уроки українсько-польського конфлікту на Волині 1943-1944 рр. Здійснено аналіз цього конфлікту в призмі сфери методології і теорії вивчення геноцидів.

Ключевые слова: Вторая мировая война, украинский-польский конфликт, украинцы, поляки, геноцид, этническая чистка.

Волинська трагедія або українсько-польський конфлікт 1943 р. – одна з найдраматичніших і найбільш болючих сторінок Другої світової війни та українсько-польських відносин. Той факт, що українські історики події на Волині 1943 р. трактують як Волинську трагедію, а польські послуговуються терміном «волинська різанина», навіть, геноцид, свідчить про поляризованість поглядів науковців двох держав на дану проблему. Такий статус-кво визначає **наукову актуальність** нашої розвідки та, відповідно, її завдання: із врахуванням ухвали сейму Республіки Польща, проаналізувати події на Волині 1943 р. у дискурсі геноцидознавства, з'ясувати (не)правомірність такої постановки питання польським політичним класом.

При написанні статті використаний ретроспективний метод, методи систематизації та узагальнення, які дозволили визначити сформулювати висновки даної розвідки.

Напередодні Другої світової війни українські землі залишилися роз'єднаними: вони входили до складу чотирьох держав (СРСР, Польщі, Румунії та Чехословаччини). Землі Західної Волині і Східної Галичини становили третину всієї площі тогочасної Польської держави.

В основі міжнаціонального конфлікту в Західній Волині та в Східній Галичині років Другої світової війни лежить специфіка українсько-польських взаємин міжвоєнного періоду. Це час, коли в політиці Другої Речі Посполитої вагомий вплив на вирішення українського питання справляли національні демократи, які сповідували ідею асиміляції українців, згодом – пілсудчики, котрі в якості торували курс т.зв. державної асиміляції. Після смерті Ю. Пілсудського, на політичному евересті знову зазвучали голоси тих, хто виявляв прагнення асимілювати українців як самобутню національну спільноту.

Реакція українського політикуму на такі наміри влади – друга складова українсько-польських суперечностей. Її доповнюють т.зв. терористичні акти – замаху українських праворадикалів на державних діячів Польщі, а також застосування польською владою сили задля упокорення українців (т.зв. пацифікація).

Зауважимо, що деякі історики вбачають зачин міжнаціонального протистояння ще в епоху Середньовіччя: з XIV ст. – часу, коли частина українських етнографічних територій була захоплена Польським королівством за правління Казимира III. Це час, коли на території сучасної України з'являється польська меншина, яка з часом займає провідні позиції. Відтак суттю подальшої історії, особливо з кінця XVI ст., стали криваві повстання та їх придушення.

Історики звертають особливу увагу на те, що після четвертого поділу Польщі її еміграційний уряд у 1943 р. почав формувати підпільні збройні організації і Армію Крайову. Одне із завдань, яке сповідувало польське керівництво – боротьба за «Східні Креси» задля відновлення Польської держави в кордонах 1939 р. [4, с. 103]. Це засвідчило бажання польської політичної еліти відродити Польську державу без врахування того факту, що в 1918 р. вона включила до свого складу низку тих територій, де поляки (як, напр., у Західній Білорусії чи Познанському і Поморському воєводствах) становили меншість: за різними даними не більше 15 % населення краю [2, с. 212].

Тим часом українці не відмовилися від ідеї створення на західноукраїнських землях власної національної держави, що особливо яскраво підтверджується проголошенням 30 червня 1941 р. Акту відновлення Української держави. Згадаймо і про те, що Організація Українських націоналістів (далі – ОУН) декларувала своє політичне кредо в такий спосіб: «Здобудеш Українську державу, або загинеш у боротьбі за неї» [7, с. 403].

Загалом причини українсько-польського конфлікту років Другої світової війни досить багато. Серед них: програна українцями війна з Польщею у 1918–1919 рр., її досвід та уроки, які вказували на Другу Річ Посполиту як одну з головних перешкод у побудові вільної Української держави; загальнополітичні умови, які залишилися неврегульованими після Першої світової війни, що фактично не лише залишили українців без власної державності, а й не давали особливих надій на реалізацію максимальної національної мети; національна політика II Речі Посполитої – держави, яка, за словами американського вченого Р. Брюбейкера [1, с. 87], націоналізувалася; підсилення українсько-польського протистояння з боку обох тоталітарних режимів – радянського і німецького; різниця в поглядах політиків України та Польщі щодо державної приналежності Волині у повоєнний час. Цей розлогий спектр причин українсько-польського протистояння доповнюється тим, що польське населення та уряд не погоджувалися на зміну східного державного кордону, а українське населення, в свою чергу, не сприймало повернення до стану вересня 1939 року з огляду на прагнення відновити у цьому краї власну державність; акція т.зв. пацифікації – насильницького умиротворення українців з використанням каральних органів.

Звернемо увагу й на те, що дослідження вітчизняних і зарубіжних вчених не дають однозначної відповіді на питання про те, хто першим пішов зі зброєю супроти «чужих». Радше спостерігаються взаємні обвинувачення: українці покладають відповідальність на поляків і навпаки. Як приклад, у телепередачі «Розсекречена історія» (яку знято на тлі декларації сейму Республіки Польща про кваліфікацію подій на Волині і в Східній Галичині) відомі українські історики В. В'ятрович, І. Патриляк та Ю. Шаповал категорично поклали відповідальність за запуск маховика трагедії на поляків. Така реальність в її зворотній проекції простежується в польському ракурсі.

Результатом трагічного українсько-польського конфлікту на Волині стала значна кількість жертв і величезні матеріальні втрати з обох сторін. Окремі польські історики наводять дані, згідно яких загинуло до 100 тис. поляків і 25-30 тис. українців [2, с. 160]. Українські вчені, здебільшого погоджуючись з таким співвідношенням (1 : 4). Водночас вони оперують іншими цифрами втрат – 35 і 15 тис., або й взагалі 12 та 5 тис. Зрозуміло, питання встановлення кількості загиблих потребує ще тривалої та копіткої роботи [2, с. 161].

У липні 2016 р. Сейм Польщі ухвалив документ, яким трагічні події на Волині і в Східній Галичині 1943-1945 рр. названі «геноцидом» проти громадян Польщі, який був організований українськими націоналістами [6]. Цей крок польської політичної еліти спонукає завдання аналізу вищезгаданих подій в призмі методології та теорії вивчення геноциду.

Крім юридично-правової оцінки геноциду, існує ще й низка інших обставин, котрі впливають на кваліфікацію цього злочину та його інтерпретацію. До таких обставин-ознак, згідно положень Конвенції ООН «Про запобігання злочину геноциду та покарання за нього», яка була ухвалена 9 грудня 1948 р., належать: 1 – убивство членів етнічної, національної, расової чи релігійної групи; 2 – завдання їм представникам важких тілесних ушкоджень чи розумового розладу; 3 – навмисне створення життєвих умов, які розраховані на повне чи часткове фізичне знищення групи; 4 – заходи розраховані на запобігання дітонародженню в їх середовищі; 5 – насильне переміщення дітей з однієї групи в іншу. При цьому особлива увага в проблемі класифікації геноцидом тих чи інших подій концентрується на двох аспектах: факті фізичного знищення жертв та зумисності здійснюваного злочину [3, с. 17–18].

Звернемо увагу й на те, що суб'єктами геноцидів є: 1 – убивці й держава, яка виступає ініціатором народобивства чи підтримує заходи, що спрямовані на реалізацію вище названих цілей; 2 – жертви; 3 – спостерігачі [3, с.31].

На цьому теоретичному тлі констатуємо, що в період окупації нацистською Німеччиною територій України останньої як самостійного суб'єкту міжнародних відносин не існувало [5, с. 49]. А відтак у роки війни українці не могли використати ресурсів держави. Відповідно відповідальність за убивство цивільного населення механічно «перекладається» на ОУН. Проте важливо, що історики й досі не знайшли документу, який би підтверджував факт організації нею цілеспрямованих акцій проти польського населення.

Українські структури, які польська сторона звинувачує у проведенні геноциду поляків на західних територіях України, діяли в підпіллі. Крім того, відомо, що поляки на території Волині не були такими беззахисними, як стверджується окремими польськими істориками, оскільки там перебували структури польського підпілля, яке було озброєне; як стверджують вищезгадані українські історики, існувала розгалужена система польських сил самооборони, яка отримала дозвіл на своє формування від німецької окупаційної влади. Німцями навіть передавалася польським силам самооборони зброя. Таким чином, стверджують українські науковці, не можна констатувати, що польське населення на Волині перебувало у стані беззахисних жертв апріорі [7, с. 187].

Значним і важливим моментом, який заперечує факт «геноцидної інтерпретації» подій на Волині 1943 року, є відсутність інформації про спроби українців приховати учинені супроти поляків злочини. У випадку ж, коли не робляться спроби затаїти репресивні дії, це вказує на їх інструменталізацію. Такі дії мають за мету продемонструвати рішучість однієї зі сторін конфлікту застосовувати силу й тактику залякування противника.

Існують випадки, коли одна зі сторін конфлікту спеціально поширює інформацію про здійснені нею жорстокі репресивні дії для того, щоб змусити свого противника відмовитися від конфронтації. В умовах «геноцидних дій» така потреба відсутня, бо жертви й без того не чинять ефективного опору. Варто взяти до уваги ще один важливий момент, боротьба українського народу проти польської присутності на Волині мала яскраві риси антиколоніального виступу.

Тому, зваживши на всі «за і проти» не можна визнавати події 1943 р. на Волині актом геноциду. Оскільки ОУН та УПА не мали наміру знищити усю польську людність на Волині, а лише хотіли примусити її залишити українські землі.

Отже, події, які відбулися на Волині в 1943 р. чи взагалі в українсько-польському конфлікті, не підпадають під поняття, передбачене Резолюцією ООН 1948 р.

Таким чином, класифікувати події 1943 р. на Волині як геноцид – безпідставно, оскільки воно передбачає за собою односторонність дій – що поляки в цьому конфлікті були лише жертвами. Це не відповідає правді і заперечується українськими, польськими, німецькими і радянськими документами та джерелами. Варто говорити, по суті, про конфлікт між українським і польським підпіллям, в якій активну участь також брало і цивільне населення, що значно постраждало від цього конфлікту, війну, в якій були акції, які можна назвати лише елементами етнічних чисток. Але в ніякому разі не можна говорити про ці акції як про геноцид поляків.

Ухвала сейму Республіки Польща стала потужним каменем спотикання в українсько-польських взаєминах. Вона стала антитезою тим крокам, які здійснено в попередні роки обома сторонами (зокрема, у 2015 р. Президент України Петро Порошенко під час виступу у польському парламенті попросив у поляків пробачення за Волинську трагедію).

Незважаючи на всі неузгодженості, Волинська трагедія – це не біль однієї країни; це спільна трагічна сторінка українсько-польської історії. І сьогодні ми повинні шукати ті точки дотику, робити все можливе для того, щоб в майбутньому не повторити цих помилок.

Джерела та література

1. Брюбейкер Р. Переобрамлений націоналізм. Статус нації та національне питання у новій Європі / Переклад з англійської О. Рябова, – Львів: Кальварія, 2006. – 280 с.
2. В'ятрович В.М. Друга польсько-українська війна 1942–1947. / В. М. В'ятрович. – [вид. 2-ге доп.]. – Київ: Видавничий дім «Києво-Могилянська академія», 2012. – 368 с.
3. Гон М.М. Геноциди першої половини ХХ століття: порівняльний аналіз. Навчальний посібник для студентів історичних спеціальностей ВНЗ. / М.М. Гон // – Івано-Франківськ: «Лілея – НВ», 2009. – 180 с.
4. Ільющин І.І. Волинська трагедія 1943-1944 рр. / І. І. Ільющин. – Київ: НАН України, 2003. – 295 с.
5. Патриляк І.К. Українсько-польський конфлікт у роки Другої світової війни: спроба узагальнення / І.К. Патриляк // Наукові виклади. – 2013. – №4. – С. 48–52.
6. Сейм Польщі визнав Волинську трагедію геноцидом поляків [Електронний ресурс] // Політика й суспільство. – 2016. – Режим доступу до ресурсу: <https://www.ukrinform.ua/rubric-world/2054707-sejm-polsi-uhvaliv-rezoluciu-pro-volinsku-tragediu.html>.
7. Сергійчук В.Б. ОУН-УПА в роки війни. Нові документи і матеріали / В.Б. Сергійчук. – Київ: Дніпро, 1996. – 495 с.

УДК 343.819.5

Mateusz Pawlak

WYBRANE WSPOMNIENIA WOJENNE WIĘZNIÓW NIEMIECKIEGO OBOZU KONCENTRACYJNEGO AUSCHWITZ-BIRKENAU

W artykule tym jego autor przedstawił i przeanalizował wybrane wspomnienia wojenne więźniów niemieckiego obozu koncentracyjnego Auschwitz-Birkenau. II wojna światowa to nie tylko walki i rozmaite wielkie bitwy między rywalizującymi stronami. To także szereg innych problemów wynikających z działań wojennych. Jednym z nich było tworzenie obozów koncentracyjnych, które stały się miejscami pełnego terroru i zniewolenia ludności cywilnej z różnych państw Europy. Wykorzystywano je do procesów ludobójczych, w których człowiek stawał się numerem bez wartości. Największym tego typu ośrodkiem stał się niemiecki obóz Auschwitz-Birkenau. Więźniowie tam zamykani, a po zakończeniu działań wojennych oswobodzeni, wydali szereg wspomnień, oświadczeń i relacji dotyczących tamtych czasów. Dotyczyły one m.in. warunków transportu i bytowania w obozie, życia kulturalnego, eksterminacji pośredniej i bezpośredniej oraz pracy w obozie. Do dziś ludzie Ci są traktowani jako bezpośredni świadkowie wojny.

Słowa kluczowe: Auschwitz-Birkenau, więźniowie, eksterminacja, praca, chłód, głód, brud, życie kulturalne, zawody sportowe, tajne nauczania, życie religijne, komory gazowe, krematoria, choroby, przybycie i transport do obozu.

Павлак Матеуш. Окремі спогади про війну в'язнів німецького концентраційного табору Аушвіц-Біркенау.

У статті автор подав і проаналізував окремі спогади військовополонених німецького концтабору Аушвіц-Біркенау. Друга світова війна – це не тільки боротьба і великі битви між суперниками. Це також низка інших проблем, що виникають у зв'язку з війною. Оією з них було створення концентраційних таборів, які стали місцем терору та поневолення цивільних осіб із різних європейських країн. Їх використовували для геноциду, в якому людина ставала знеціненим номером. Німецький табір Аушвіц-Біркенау став найбільшим у своєму роді. В'язні табору, звільнені після війни, надали низку спогадів та повідомлень щодо того часу. Вони, зокрема, стосуються умов пересування та проживання в таборі, культурного життя, прямого і непрямого знищення та роботи в таборі. До цього часу цих людей розуміють як безпосередніх свідків війни.

Ключові слова: Аушвіц-Біркенау, в'язні, винищення, робота, холод, голод, бруд, культурне життя, спортивні змагання, таємні навчання, релігійне життя, газові камери, крематорії, хвороба, прибуття і транспорт до табору.

Pawlak Mateusz. Selected memoirs of prisoners of the German concentration camp Auschwitz-Birkenau.

In this article the author outlined and analyzes selected memoirs of prisoners of the German concentration camp Auschwitz-Birkenau. World War II is not just about fighting and the different great battles between the rival countries. It is also a series of other problems arising from warfare. One of them was the creation of concentration camps, which became places of terror and enslavement of civilians from different European countries. They were used for genocide, in which a person became a number without value. German camp Auschwitz-Birkenau became the largest of its type. The prisoners were locked up there and after the war ended to free, they released a series of memoirs, statements and accounts of those times. They concerned, inter

З М І С Т

РОЗДІЛ 1 ІСТОРІЯ УКРАЇНИ

<i>Карпуніна Тетяна</i> ЗАРОДЖЕННЯ ДИПЛОМАТИЧНОЇ СИСТЕМИ КИЇВСЬКОЇ РУСИ	3
<i>Олійник Вікторія</i> ДО ІСТОРІЇ НАРОДНИХ ТЕАТРАЛЬНИХ ВИСТАВ В ЗИМОВІЙ КАЛЕНДАРНІЙ ОБРЯДОВІСТІ УКРАЇНЦІВ ЗАКАРПАТТЯ	11
<i>Ващук Дмитро</i> СТАНОВЛЕННЯ ІНСТИТУТУ ЮРИДИЧНОГО ЗАХИСТУ В УКРАЇНІ В XIII – ПЕРШІЙ ПОЛОВИНІ XIV СТ.	16
<i>Блануца Андрій</i> СТАРОСТИ/НАМІСНИКИ/ДЕРЖАВЦІ В УКРАЇНІ НАПРИКІНЦІ XV – НА ПОЧАТКУ XVI СТ.: ПОВНОВАЖЕННЯ ТА СТАТУС	20
<i>Гурбик Андрій</i> САМОВРЯДНІ ЗАСАДИ КОПНОГО СУДОЧИНСТВА НА УКРАЇНСЬКИХ ЗЕМЛЯХ У СКЛАДІ ВЕЛИКОГО КНЯЗІВСТВА ЛИТОВСЬКОГО (БІЛОРУСЬКИЙ КОНТЕКСТ)	21
<i>Горобець Віктор</i> КОЗАЦЬКА АДМІНІСТРАЦІЯ ТА МІСЬКЕ САМОВРЯДУВАННЯ В УКРАЇНСЬКОМУ ГЕТЬМАНАТІ: СИМБІОЗ ЧИ КОНФЛІКТНІСТЬ?	26
<i>Шандра Валентина</i> ЦЕХОВІ І РЕМІСНИЧІ УПРАВИ В КОНТЕКСТІ ЕВОЛЮЦІЇ САМОВРЯДНИХ ЗАСАД В МІСТАХ УКРАЇНИ (КІНЕЦЬ XVIII – ПЕРША ПОЛОВИНА XIX СТ.)	30
<i>Томчук Любов</i> IWAN FRANKO W KULTURZE UKRAIŃSKIEJ	34
<i>Антипчук Надія</i> ЕПОХАЛЬНЕ ЗНАЧЕННЯ ТВОРЧОСТІ ОЛЕНИ ПЧІЛКИ	37
<i>Давидюк Руслана, Музичко Олександр</i> АНТОН СТРИЖЕВСЬКИЙ: ШЛЯХ УЕНЕРІВЦЯ ВІД ОДЕСИ ДО РІВНОГО	41
<i>Гон Максим</i> ІНСТИТУТ НАЦІОНАЛЬНО-ПЕРСОНАЛЬНОЇ АВТОНОМІЇ: ДОСВІД ЗАПРОВАДЖЕННЯ ЗУНР	50
<i>Микитюк Тетяна</i> УКРАЇНСЬКЕ ПРЕДСТАВНИЦТВО У СЕЙМІ І СЕНАТІ ДРУГОЇ РЕЧІ ПОСПОЛИТОЇ У 20-Х РОКАХ XX СТОЛІТТЯ	55
<i>Шамсутдинова-Лебедюк Тетяна, Лебедюк Єлизавета</i> ОСВІТНІ АСПЕКТИ ДІЯЛЬНОСТІ УКРАЇНСЬКОЇ ЄВАНГЕЛЬСЬКО- РЕФОРМОВАНОЇ ЦЕРКВИ В УМОВАХ ДРУГОЇ РЕЧІ ПОСПОЛИТОЇ	61
<i>Доброчинська Валентина</i> ГРАНІ ЖИТТЯ ТА ДІЯЛЬНОСТІ РОМАНА ПЩУКА (1881-1979 pp.)	65

<i>Старжець Володимир</i> ОПІР ШКІЛЬНОЇ МОЛОДІ РАДЯНСЬКОМУ ТОТАЛІТАРНОМУ РЕЖИМОВІ У ЗАХІДНИХ ОБЛАСТЯХ УРСР (1944-1953 РР.)	70
<i>Гуменюк Оксана</i> УКРАЇНСЬКА РАДЯНСЬКА СІМ'Я: СПЕЦИФІКА ПОБУТОВОГО ПРОСТОРУ	75
<i>Kundeus Oksana</i> FEATURES OF THE INFORMATION WAR OF RF AGAINST UKRAINE	78
<i>Візітвіє Юлія, Рогожина Катерина</i> ПРОЯВИ НАЦІОНАЛЬНО-КУЛЬТУРНОГО ЖИТТЯ ГРУЗИНСЬКОЇ ДІАСПОРИ УКРАЇНИ В РОКИ НЕЗАЛЕЖНОСТІ	84
<i>Ричко Вікторія</i> ІСТОРИЧНА РОЛЬ ПОЧАЇВСЬКОЇ ЛАВРИ ТА ЇЇ ВПЛИВ НА РЕЛІГІЙНІ ПРОЦЕСИ В СУЧАСНОМУ УКРАЇНСЬКОМУ СОЦІУМІ	88
<i>Приходько Петро</i> ПРОГНОСТИЧНА ОЦІНКА ПОДАЛЬШОЇ ДОЛІ КРИМСЬКОГО ПІВОСТРОВА КРИЗЬ ПРИЗМУ ПЕРЕДУМОВ ТА ПРИЧИН ОКУПАЦІЇ КРИМУ РОСІЙСЬКОЮ ФЕДЕРАЦІЄЮ	93

РОЗДІЛ 2 ВСЕСВІТНЯ ІСТОРІЯ ТА МІЖНАРОДНІ ВІДНОСИНИ

<i>Озимчук Олег</i> УТВОРЕННЯ ТА РОЗВИТОК ВАНДАЛЬСЬКОГО КОРОЛІВСТВА	99
<i>Озимчук Олег</i> ТРАНСФОРМАЦІЯ НАЗВИ ТА ЗМІСТУ РАННЬОСЕРЕДНЬОВІЧНИХ ТИТУЛІВ	103
<i>Ціватий Вячеслав</i> ДЖЕФФРІ ЧОСЕР (1340-1400) – ДИПЛОМАТ, ПОЛІТИК, ПОЕТ (У ІНСТИТУЦІОНАЛЬНИХ ВИТОКІВ АНГЛІЙСЬКОЇ ЗОВНІШНЬОЇ ПОЛІТИКИ І ДИПЛОМАТІЇ)	107
<i>Константинов Валентин</i> СОБІТИЯ 1611 В РУМЫНСКИХ КНЯЖЕСТВАХ И ИХ ЗНАЧЕНИЕ ДЛЯ СУДЬБЫ МОЛДАВСКОГО КНЯЖЕСТВА	113
<i>Вавуліч Валентин</i> ОСМАНІЗАЦІЯ БАЛКАН. АКТ І. ЗАВОЮВАННЯ І ВОЛОДАРЮВАННЯ (ДО ПОЧАТКУ ХІХ СТ.)	118
<i>Шеретюк Руслана, Стоколос Надія</i> СКАСУВАННЯ ОСЕРЕДКІВ ОРДЕНУ ПІАРІВ У РОСІЙСЬКІЙ ІМПЕРІЇ: ЧИННИКИ ТА НАСЛІДКИ	122
<i>Сверова Ольга, Биков Олександр</i> РОСІЙСЬКИЙ БОНАПАРТИЗМ ТА ЙОГО ОСОБЛИВОСТІ (ХІХ-ХХ СТ.)	128
<i>Плюта Наталія, Валюх Людмила</i> АНГЛО-ФРАНКО-НІМЕЦЬКЕ КОЛОНІАЛЬНЕ ПРОТИСТОЯННЯ В АФРИЦІ (ОСТАННЯ ТРЕТИНА ХІХ СТ.): ІСТОРІОГРАФІЧНИЙ ОГЛЯД ПРОБЛЕМИ ЗАРУБІЖНИМИ ДОСЛІДНИКАМИ	132

Щавлінський Микола СУСПІЛЬНО-ПОЛІТИЧНА ТА НАЦІОНАЛЬНО-КУЛЬТУРНА ДІЯЛЬНІСТЬ ЄВРЕЙСЬКИХ ОРГАНІЗАЦІЙ У БІЛОРУСІ В РОКИ ПЕРШОЇ СВІТОВОЇ ВІЙНИ (1914-1918 РР.)	141
Жилюк Сергій ПРОБЛЕМА КОНФЛІКТУ РЕЛІГІЙНОГО РЕФОРМАТОРСТВА ТА ЦЕРКОВНОГО ТРАДИЦІОНАЛІЗМУ НА ВСЕРОСІЙСЬКОМУ ПОМІСНОМУ СОБОРІ 1917-1918 РР.	145
Боголейша Свєтлана ПРИЧИНИ И ЭТАПЫ СОЗДАНИЯ ЛИТОВСКО-БЕЛОРУССКОЙ ССР (CAUSES AND STAGES OF CREATION OF THE LITHUANIAN-BYELORUSSIAN SSR)	149
Levchuk Iryna THE POLITICAL MEANING OF WOMEN'S ORGANIZATIONS IN THE SECOND POLISH REPUBLIC: THE NATIONAL FACTOR	153
Шульган Марина УКРАЇНСЬКО-ПОЛЬСЬКИЙ КОНФЛІКТ 1943 РОКУ: ІСТОРИЯ ТА СУЧАСНІ ПОГЛЯДИ	161
Pawlak Mateusz WYBRANE WSPOMNIENIA WOJENNE WIEŻNIÓW NIEMIECKIEGO OBOZU KONCENTRACYJNEGO AUSCHWITZ-BIRKENAU	164
Нак Elżbieta ŻYCIE I TWÓRCZOŚĆ ZDZISŁAWA BEKSIŃSKIEGO	171
Кузло Дарина ВПЛИВ ДЕМОКРАТИЧНИХ ЗАСАД НА ПРОЦЕС ПАДІННЯ КОМУНІСТИЧНИХ РЕЖИМІВ У ЧЕХОСЛОВАЧЧИНІ ТА В УКРАЇНІ В ДРУГІЙ ПОЛОВИНІ ХХ СТОЛІТТЯ НА ПОЧАТКУ ХХІ СТОЛІТТЯ	175
Опанасюк Тетяна ВИБОРИ ПРЕЗИДЕНТА РФ 2000 р.: ХАРАКТЕРНІ ОСОБЛИВОСТІ ТА АНАЛІЗ РЕЗУЛЬТАТІВ	180
Kaczmarzyk Jan PRZYCZYNY I SKUTKI WOJNY NARKOTYKOWEJ W MEKSYKU W LATACH 2004-2010	185
Опанасюк Ірина ТРАДИЦІОНАЛІЗМ ТА ВЕСТЕРНІЗАЦІЯ В ПРИЗМІ СИСТЕМИ ДЖЕРЕЛ ПРАВА І ПРАВОВОЇ КУЛЬТУРИ ТУРЕЦЬКОЇ РЕСПУБЛІКИ	187
Вавуліч Валентин, Черній Валерій СУЧАСНИЙ СТАН ТУРЕЦЬКО-БОЛГАРСЬКИХ ВІДНОСИН	191

РОЗДІЛ 3 ІСТОРИКО-КРАЄЗНАВЧИЙ НАУКОВИЙ ДИСКУРС

Федоришин Микола ЗАХІДНИЙ КОРДОН ПЕРЕСОПНИЦЬКОЇ ВОЛОСТІ У ХІІ СТ.	196
--	-----

<i>Десятничук Ігор, Десятничук Ілля</i> ВИБОРИ ДО ПЕРШОЇ ДЕРЖАВНОЇ ДУМИ РОСІЙСЬКОЇ ІМПЕРІЇ У ВОЛИНСЬКІЙ ГУБЕРНІЇ	204
<i>Бородинська Ліна</i> СТАНОВЛЕННЯ ГРОМАДИ ЄВАНГЕЛЬСЬКИХ ХРИСТИЯН У С. ПОСНИКОВІ НА РІВНЕНЩИНІ (1918-1939 РР.)	209
<i>Ярошик Роман</i> ГОЛОКОСТ У МІСТІ РІВНЕ	215
<i>Галуха Любов</i> РУСИФІКАТОРСЬКА ПОЛІТИКА РОСІЙСЬКОЇ ІМПЕРІЇ У РЕАЛІЗАЦІЇ ПРАВОСЛАВНОГО ДУХОВЕНСТВА ВОЛИНСЬКОЇ ГУБЕРНІЇ ДРУГОЇ ПОЛОВИНИ ХІХ – ПОЧАТКУ ХХ СТ.	217
<i>Грималюк Оксана</i> БЛАГОДІЙНА ДІЯЛЬНІСТЬ ЦЕРКОВНИХ БРАТСТВ ВОЛИНІ ХІХ – ПОЧАТКУ ХХ СТ.	225

РОЗДІЛ 4

ПРОБЛЕМИ ДЖЕРЕЛОЗНАВСТВА ТА ІСТОРІОГРАФІЇ

<i>Підлужна Ольга</i> ДОКУМЕНТАЛЬНІ ДЖЕРЕЛА ІСТОРІЇ П'ЯТИДЕСЯТНИЦЬКИХ ГРОМАД НА ВОЛИНІ	231
<i>Мартинчук Світлана</i> ДЖЕРЕЛА З ІСТОРІЇ ПРОМИСЛОВОГО РОЗВИТКУ ВОЛИНСЬКОЇ ГУБЕРНІЇ КІНЦЯ ХVІІІ – ПОЧАТКУ ХХ СТ.	236
<i>Гончар Ольга</i> УКРАЇНСЬКИЙ ВЧЕНИЙ ХІХ СТ. (ДО 200-ЛІТТЯ ВІД ДНЯ НАРОДЖЕННЯ МИКОЛИ КОСТОМАРОВА)	244
<i>Пазюра Наталка</i> ЗМІСТ ТА ХРОНОЛОГІЧНІ МЕЖІ ДОСЛІДЖЕННЯ СТАРОГО УКРАЇНСЬКОГО КОНСЕРВАТИЗМУ	248
<i>Кузьміна Ірина</i> РОЛЬ МЕЦЕНАТІВ У РОЗВИТКУ НАУКИ ТА КУЛЬТУРИ (НА ПРИКЛАДІ ДІЯЛЬНОСТІ Ф. ШТЕЙНГЕЛЯ)	251
<i>Постоловський Руслан</i> «ПРАЗЬКА ВЕСНА» 1968 Р. У НОВІТНІЙ ЧЕСЬКІЙ ІСТОРІОГРАФІЇ	257
<i>Батуріна Світлана</i> УКРАЇНА В ПІДРУЧНИКАХ З ІСТОРІЇ СУСІДНІХ КРАЇН (РОСІЯ, ПОЛЬЩА, БІЛОРУСЬ)	261
<i>Михальчук Роман</i> НОВІ СВІДЧЕННЯ ПРО ГОЛОКОСТ У МІЗОЧІ (ЗА РЕЗУЛЬТАТАМИ УСНОІСТОРІЧНОГО ПРОЕКТУ В ЛИПНІ – СЕРПНІ 2016 р.)	265
<i>Голубеў Валянцін</i> АБШЧЫНА Ў БЕЛАРУСІ ХVІ-ХVІІІ СТ.: ЭВАЛЮЦЫЯ ТЭРМІНА	274

РОЗДІЛ 5 РЕЦЕНЗІЇ, АНОТАЦІЇ, ОГЛЯДИ

Дятлов Володимир

АКТУАЛЬНЕ ВИДАННЯ НА ТЛІ ПРОЦЕСУ «BREXIT»

(Рецензія на монографію: Грубінко А.В. Велика Британія в системі європейської зовнішньої і безпекової політики (1990-2016 рр.): монографія / А.В. Грубінко. – Тернопіль: Осадца Ю.В., 2017. – 640 с.)279

Томчук Любов

ІСТОРИЯ «ВІКУ ЖІНОК»282

Галуха Любов

ЦЕРКВА ЄВАНГЕЛЬСЬКИХ ХРИСТИЯН-БАПТИСТІВ

СЕЛА ПОСНИКІВ НА РІВНЕНЩИНІ

(Рец.: Бородинська Л. Осібно, але воєдино.

100-річчя церкви євангельських християн-баптистів с. Посників на Рівненщині. –

Рівне: Дятлик. – М., 2017. – 296 с.)293

Вирський Дмитро

МОНАСТИРСЬКІ МАЄТНОСТІ ТА ЇХ ВПЛИВ НА МІСЦЕВЕ УПРАВЛІННЯ

ТА САМОВРЯДУВАННЯ НА КРЕМЕНЧУЧЧИНІ ПІСЛЯ КОЗАЦЬКОЇ РЕВОЛЮЦІЇ

СЕРЕДИНИ XVII СТ.294

ISSN 2519-1942

НАУКОВЕ ВИДАННЯ

Актуальні проблеми вітчизняної та всесвітньої історії

**Збірник наукових праць
Рівненського державного гуманітарного університету**

Випуск 29

Відповідальність за достовірність і точність наведених фактів, цитат, статистичних даних, власних імен та інших відомостей несуть автори опублікованих матеріалів та їх наукові керівники. Думки авторів статей з позицією редколегії можуть не співпадати.

Відповідальний за підготовку збірника до видання – **Валерій Шеретюк**

Комп'ютерна верстка – **Лариса Федорук, Владислав Самсонюк**

Обкладинка – **Григорій Волохов**

Підписано до друку 1.12.2017 р. Папір офсетний. Гарнітура «Times New Roman».
Наклад 300. Обл.-видав. арк. 35,6. Замовлення № 209/1.

Віддруковано засобами різнографічного друку
ПП Самборський І.О.
вул Княгині Ольги, 8, м. Рівне, 33028

ISSN 2519-1942

А 43 Актуальні проблеми вітчизняної та всесвітньої історії: Збірник наукових праць Рівненського державного гуманітарного ун-ту. – Вип. 29. – Рівне : РДГУ, 2017. – 305 с.

УДК 94(477) + 94 (100)
ББК 63.3 (4Укр)

© Рівненський державний гуманітарний університет, 2017